

Kronik i Information 5. december 2003

Frihed er forbuden frugt

De internationale frugtkompagnier er fortsat udspekulerede, så selv om slaveriet i dag officielt er afskaffet, og der nu findes automatiserede produktionsmaskiner, foregår der stadig en grov udnyttelse af uskyldige mennesker. Det oplevede kronikøren under en rejse i det mellemamerikanske land Costa Rica.

Tilbage på fastlandet drejer vi væk fra hovedvejen og ind på nogle mindre veje, hvor asfalten erstattes af grus. Omgivet af symmetrisk plantede bananpalmer på begge sider bumler vi af sted. Foran os holder en lastbil med en stor container. 'Del Monte' står der på siden.

Det er netop i de store containere, at citrus, mango, bananer og andre af Costa Ricas frugter bliver fragtet over Atlanten eller nordpå for at forsyne henholdsvis det europæiske og amerikanske marked. Denne eksport udgør sammen med kaffen fra Valle Central- provinsen en væsentlig procentdel af den costaricanske betalingsbalance, for frugter er der nok af i det frodige mellemamerikanske land. Costa Ricas syv provinser er hver især bidragsyder til denne farverige cocktail af forskellige eksportfrugter. Bananer er således Limón – provinsens eksportvare nummer et.

Vi holder stille. Igennem bussens vinduer ser vi en tynd mand, som med et reb bundet om livet er på vej over vejen. På en wire i luften hænger uendelig mange bananklaser, og det er dem, rebet er bundet fast til. På den måde kan manden ved egen kraft transportere bananklaserne gennem plantagen.

Misunder ham gør vi bestemt ikke. Det er virkelig her, at begrebet slæbearbejde kommer til sin ret. Tomheden lyser ud af manden, Det ser ud som om, at han bærer alverdens byrder og disse bestemt ikke med et smil. Man heller ikke med vrede. Han gør det bare, ænser knapt nok bussen og fortsætter uanfægtet sin seje march fra den yderste bananpalmerække ind mod produktionshallen. Vi er flere, der er på nippet til at springe ud af bussen for at hjælpe ham. Når han har afleveret denne last, gentager han turen. Sådan går hans dag. Frem og tilbage. Denne fysiske overbelastning resulterer for mange af arbejderne i alvorlige ryg – og skulderskader, og nogle invalideres ligefrem. Til trods for et nogenlunde velfungerende sundhedsvæsen findes der af ukendte årsager ikke en sygedagpengefond til hjælp for nødstedte plantagearbejdere. De er på bunden af samfundet og må derfor brødføde dem selv, deres koner, de otte tandløse børn samt deres to geder.

Den tynde og vejrbidte mand er nået over vejen og fortsætter videre. Det samme gør vi.

De store multinationale selskaber har lige siden amerikanske United Fruit Company og dets grundlægger Minor C. Keiths invasion i slutningen af det 18. århundrede i ren kolonistil formået at udnytte landets svageste befolkningsgrupper.

I bestræbelserne på at få fragtet kaffen fra midten af landet og vestpå besluttede man at anlægge en jernbane. Minor C. Keith blev manden, der i 1871 skulle opbygge forbindelseslinien, som gik igennem bjerge og uvejsom jungle. Til at gøre det hårde arbejde havde han hyret ” 1.000 sunde og robuste kinesere med gode manerer og arbejdsmoral”, som det så fint hed sig. Men det skulle hurtigt vise sig, at kineserne ikke var så ideelle som arbejdsheste alligevel. Keith antog i deres sted sorte fra de Vestindiske øer som hurtigt blev uundværlige, men som aldrig blev værdsat under konstruktionen af jernbanen mellem Alajuela og Puerto Limón. Vestinderne udstod dog langt bedre de hårde arbejdsbetingelser, den gule feber, malariaen, de giftige slanger og det fysisk hårde arbejde, end kineserne havde gjort. Efter omkring 19 års arbejde stod jernbanen klar i 1891, og nu var det ikke længere kun kaffe, der skulle fragtes over Atlanterhavskysten. Døren for frugteksport og United Fruit Company var med jernbanens indvielse åben.

Livet i bananplantagerne var og er et hårdt, slidsomt og utaknemmeligt job. Var man født af arbejdere, forblev man arbejdere og måtte nøjes med en ussel løn og et svirp af pisken som tak. Man boede i usle hytter, levede og udkæmpede kampen for at tjene til det daglige brød, og var de autoritære plantageejere underdanige. Alt dette foregik under Keiths og hans efterfølgeres ledelse.

Om det netop var det, der gjorde, at den costaricanske overklasse på daværende tidspunkt anså Keith for at være godhjertet, skal her forblive usagt. For godhjertet er nok det sidste, han var. Tusindvis af sølle arbejdere døde med hans velsignelse. Betegnelsen masse-morder er nok mere passende. Uden at løfte et øjenbryn udførte han i kapitalismens ånd en skruppelløs udbytning af den fattigste del af Costa Ricas befolkning.

Billedet er stort det samme i Costa Rica her i starten af det nye årtusinde. I dag er United Fruit Company erstattet med multinationale frugtkoncerner, som Dole, Chiquita og Del Monte, hvis plantage vi i øjeblikket befinder os i. De nævnte giganter er i realiteten stadig uhyre trofaste overfor den umenneskelige arbejderpolitik, som Keith eksponerede.

De internationale frugtkompagnier er smarte og udspekulerede, så selvom om slaveriet officielt er afskaffet i dag, og der nu findes automatiserede produktionsmaskiner, foregår der stadig en vulgær udnyttelse af uskyldige mennesker.

Plantagearbejderne er stadigvæk landets fattigste og bor under usle kår i hytter, man i Vesten ikke en gang vil være bekendt at benytte som hundehus. Underbetaling er således også nøgleordet, når gæstarbejdere fra det fattige Nicaragua nordpå forsøger at tjene til livets ophold i de costaricanske plantager. Guldet bliver dog hurtigt til ubrugelige småsten, og de grønne skove nedbrændes.

Vi holder ind ved produktionshallen og går hen for at se, hvad der sker.

Der er mennesker og bananer overalt. Vestindere, costaricanere og nicaraguanere står med øjnene stift rettet mod samlebåndet. Enhver ved, hvad vedkommendes job er. Der er ikke tid til diskussion. Et par drister sig til et hurtigt blik på hoben af os turister, der har taget opstilling foran tremmerne.

De fleste fortsætter ufortrødent. Det er der en synlig grund til. I baggrunden står en høj costaricaner med et ubehageligt autoritært udtryk om munden, en notesbog i hånden og minder mig grangiveligt om de billeder, jeg har set af Franco. Med vagtsomme og lidet tiltalende øjne tjekker han konstant, hvor langt arbejderne er nået. Selv laver han ikke noget. Står bare der og agerer galionsfigur. Selvom vi står udenfor produktionshallen, er det ikke til at overse hvilken magt, han besidder over for arbejderne. Da en af disse formastelige vover at holde sølle ti sekunders pause og flytter sig en tomme, stormer denne lomme-Mussolini hen til åstedet. Med kraftig røst befaler han, at arbejdet straks skal genoptages. Offeret skynder sig at fortsætte, hvor han slap.

Vi kigger på hinanden. Det er ikke længere sjovt at være i plantagen, at se det, vi ser.

Det vi er vidner til er et eksempel på, at historien ikke altid ændrer sig. Udbyttede forbliver udbyttede og arbejdere forbliver arbejdere. Man må bare holde smerten og harmen i sig og ufortrødent arbejde videre. Sådan er det stadigvæk nogle steder. Det har dette besøg desværre med alt tydelighed bevist.

Da vi er tilbage i bussen fremtvinges et dilemma, som jeg har kæmpet med lige siden. Umiddelbart har jeg den største lyst til at gennemføre en total boykot af disse helvedes selskaber, og hvad de er eksponenter for. Men det er så pokkers svært. For selvom det bestemt ikke er den menige plantagearbejder, der skummer fløden af sit arbejde, så undgår en større boykot bestemt ikke at berøre ham. Uden indtægter minimeres hans muligheder for at skaffe mad på bordet. Mad er for de udnyttede folk essentielt for, at endnu en dags arbejde kan effektueres og penge tjenes.

På vej mod San José passerer vi svellerne fra Keiths jernbane. Den blev lukket for to år siden. Omkring er alt tilgroet. I mit stille sind håber jeg, at det symbolsk er bevis for, at arrene efter Keiths

menneskeforagtelige virksomhed ikke får lov til at heles. For ligesom med indianernes ubehagelige skæbne dengang og nu, må vi aldrig glemme, hvordan plantagearbejderne blev og bliver behandlet!

Mørket og tågen har lagt sin klamme hånd på vejbanen. Uden bussens stærke projektører vil vi falde lukt i kløften. Det går langsomt, uendeligt langsomt. Hver kilometer føles som en time. Op- muntret bliver jeg bestemt ikke af at tænke over, hvad det er, vi lige har oplevet.

Tiden snegler sig af sted. Trætte og utidige er vi. Den indre tolerance er på sit laveste. Endelig når vi San José, vandrerhjemmet og en god gang aftensmad venter.

Rejsen til Costa Rica blev foretaget sammen med Tornbjerg Gymnasium i 1999.